

Kleine werelden

Ander werk van Caleb Azumah Nelson

Open water (roman, 2021)

Caleb Azumah Nelson

Kleine werelden

Vertaald door Adiëlle Westercappel

Amsterdam · Antwerpen
Em. Querido's Uitgeverij BV
2023

Oorspronkelijke titel *Small Worlds*
Oorspronkelijke uitgever Viking, Londen
Copyright © 2023 Caleb Azumah Nelson
Copyright vertaling © 2023 Adïëlle Westercappel/Em. Querido's
Uitgeverij bv, Weteringschans 259, 1017 xj Amsterdam

Omslag Penguin Random House UK
Omslagfoto's (van boven naar beneden) © Francis Kokoroko,
© Lulu McArdle, © Adeolu Osibodu
Foto auteur © Caleb Azumah Nelson

ISBN 978 90 214 6820 4 / NUR 302
www.querido.nl

Voor Pa en Ma,
voor J en J,
voor Es,
mijn eigen kleine wereld

Black faith still can't be washed away
– Solange

From my heart, that's the making of me
– Dave

DEEL I

Twee jonge mensen in
de zomer

2010

I

Aangezien dansen het enige is wat het gros van onze problemen kan oplossen, is het alleen maar logisch dat de pastoor ons, de parochie, na de glinstering van Zwarte handen opgeheven in glorie, hier uitnodigde voor het gebed, en dat wij dat gebed toestonden om ruimte te creëren, onszelf toestonden om de dieptes en hoogtes van ons wezen te ontdekken, onszelf toestonden om eerlijkheden en waarheden te uiten, goddelijkheden zelfs. Dat we onszelf toestonden om tot iemand te spreken die zowel ons is als degene die we willen zijn; dat we onszelf toestonden om zacht te spreken, wat een oproep is om de behoefte te laten varen om ergens zeker van te zijn, en onszelf te vragen: wanneer gaven we ons voor het laatst aan iets over? Wanneer waren we voor het laatst zo open als nu? En voordat we daar een antwoord op konden geven, zetten de drums in, plots en zeker. Opgevolgd door een vette baslijn, die meteen doordringt tot de kern. De pianist speelt geheime akkoorden, rechtstreeks vanuit de ziel. En voordat de intro is afgelopen, tovert het koor zichzelf op het podium tevoorschijn en wordt er een microfoon vastgepakt en wordt er gegrijnsd wanneer de kerkleider het spreekgestoelte verlaat en haar gebed zingt: *I'm trading my sorrows, I'm trading my shame*. Ze zingt deze woorden in de wetenschap dat als wij in deze ruimte zijn, we waarschijnlijk bekend zijn met verdriet, waarschijnlijk bekend zijn met schaamte. We kennen de dood in al zijn facetten, maar allemaal nemen we het feit dat we leven erg serieus. En aangezien dansen het enige is wat het gros van onze problemen kan oplossen, zetten we onze weemoed om in beweging. We passeren de grenzen van de kerkbanken, stromen over, het gangpad in, banen ons een weg naar het gedeelte voor het podium, banen ons een weg naar die ruimte.

Ik zie mijn vader staan, vooraan, tussen de rest van de parochie, zijn lichaam vrij en zwierend en soepel. Hij zwaait met de zak-

doek die hij in zijn hand heeft, als een baken, alsof hij daarmee wil zeggen: *ik ben hier*. Hij gaat maar door en door, en dan kijken we toe hoe Pa wat vertraagt, alsof hij een deel van zichzelf kwijt is. Een snelle zoektocht naar mijn moeder. Met gemak vindt hij haar, gebaart naar haar. Ze wuift hem weg maar dat pikt hij niet, dus loopt hij terug naar waar wij staan, weet haar uit de banken te krijgen, hun zachte vingers teder met elkaar vervlochten, trekt haar naar zich toe, brengt zijn lippen naar haar oor, *je bent hier veilig*; niet alleen in dit gebouw of in deze kerk, maar in zijn armen. Ik staar naar mijn ouders en zie dat een wereld kan bestaan uit twee mensen, die een ruimte innemen waarover ze geen uitleg hoeven te geven. Waar ze zichzelf misschien mooi kunnen voelen. Waar ze zichzelf misschien vrij kunnen voelen.

Ik geef Raymond een por. Blij en broederlijk lachen we naar elkaar. Ik weet dat zijn geloof, net als het mijne, een dagelijkse strijd is, dat hij ergens anders een kerk heeft moeten bouwen om zichzelf te leren kennen. Allebei maken we dezelfde kleine beweging, een twostep op onze plaats, omdat, ondanks alles, de muziek onmiskenbaar is. Ik heb mezelf alleen gekend in muziek, tussen de noten door, op die plek waar taal niet toereikend is, maar de drums misschien wel, waar die misschien voor ons spreken, misschien uitspreken wat we in ons hart met ons meedragen. Op dit moment, terwijl de muziek versnelt, zich nog één keer herhaalt, aan waanzin voorbijgaat, vervoering nadert, terwijl dat gebed vleugels krijgt, *I'm trading my sorrows, I'm trading my shame*, voel ik de neiging Raymond nog eens te porren, om tegen hem te zeggen: *ik wou dat we altijd zo open met elkaar konden zijn, dat we altijd iets van deze vrijheid konden voelen*. Ik weet niet of ik daar de woorden voor heb. Maar aangezien dansen het enige is wat het gros van onze problemen kan oplossen, is het alleen maar logisch dat we ons hier, wanneer onze ouders ons het teken geven, bij hen voegen.

Wanneer de kerkdienst allang voorbij is, en de dag allang zijn glans heeft verloren, de zon nog slechts een zachte gloed, maken we de korte rit naar Uncle T, die ons helpt zijn speakers voorzichtig op

Raymonds achterbank te laden, aan ons laat zien hoe we met een tang een draad kunnen doorknippen, hoe we die moeten strippen met onze tanden, in de speaker moeten draaien, en zijn waarschuwing om ze heelhuids terug te brengen is niet veel meer dan een zwakke echo wanneer we naar Tejs appartement in de buurt van Walworth Road rijden. Wanneer we daar parkeren zie ik Adeline, die ik al zo lang ken dat ik weet hoe het licht zich hecht aan haar hals, dat ik zelfs wanneer ze stilstaat haar ritme ken, en wanneer ik de ruimte tussen ons in zie, loop ik op haar af, waarbij ik haar een glimlach uit mijn diepste binnenste schenk, onze wangen elkaar kort laat raken tijdens een innige omhelzing, en wanneer we weer bij elkaar vandaan stappen aan haar vraag: *wanneer was de laatste keer dat we dit deden?* Voordat zij kan zeggen: *het is nog niet eens zo lang geleden dat we samen hebben gefeest*, zwaait Tejs deur open, en al snel zijn we niet meer alleen of met z'n tweeën, maar met velen. Al snel raken we verstrikt in wilde gesprekken, waarbij we onszelf toestaan eerlijkheden en waarheden te spreken, goddelijkheden zelfs. Al snel horen we van binnenshuis muziek die we herkennen en passeren we de grenzen van de kamers, stromen over, de tuin in, banen ons een weg naar het gedeelte voor de draaitafel, banen ons een weg naar die *ruimte*, met plastic bekers in de hand, hoog boven onze hoofden uitgestoken, als bakens, alsof we daarmee willen zeggen: *wij zijn hier*. Velen van ons hebben ons geloof lang geleden verloren, maar geloven wel in ritme. We geloven wel in het vermogen van een vier minuten durende plaat om de tijd op zo'n manier uit te rekken dat die onherkenbaar wordt, elke seconde zijn eigen eeuwigheid. Wanneer Charmz' 'Buy Out Da Bar' nog eens wordt aangezwengeld, een actie die haar eigen heimwee is, haar eigen gebed, de persoon willen zijn die je zo-even nog was, denk ik: ik wou dat ik altijd zo open kon zijn, zo teder kon bewegen, schouder aan schouder, hart tot hart, *energy energy, gimme that energy energy*.

We hebben nu al heimwee naar gisteren, dus al snel zijn het grimeplaten die Adeline op haar draaitafel afspeelt. 'Too Many Man', 'I Spy', '21 Seconds'. 'Pow!' begint te spelen, startend met een kickdrum, plots en zeker. Opgevolgd door een vette baslijn,

die meteen doordringt tot de kern. Mysterieuze akkoorden weerklinken in de tuin. Voordat de intro is afgelopen, tovert Raymond zichzelf naast mij tevoorschijn en vraagt of het nummer opnieuw gedraaid kan worden. Er is geen tijd om te zeggen wat ik tegen hem wil zeggen voordat het liedje weer van voren af aan begint; de intro is leeg en zonder woorden, waardoor er ruimte voor ons overblijft. De vloer wordt geklaard, leeg en zonder lichamen, en er vormt zich een cirkel om ons heen; er is iets wat bezit neemt van Raymond en mij terwijl we de randen verder naar de grenzen van de tuin dwingen. Kijk, ik probeer je te vertellen wat het betekent om midden in een moshpit te staan: een kleine, prachtige wereld te midden van de chaos, vrij, tussen de zwaaiende ledematen en halfgeschreeuwde lyrics. Al snel, na de vijfde of zesde maal herladen, beginnen we moe te worden. Al snel verdwijnen we de nacht in, met vier op een rij over Walworth Road, op zoek naar eten. Al snel staan we bij Bagel King, de enige plek waarvan we weten dat die altijd open is. Al snel staat Raymond met een arm om mijn schouder en zijn lippen tegen mijn oor te zeggen: *alles goed, hè*, en ik knik in de ruimte die hij creëert. Al snel wordt er vanachter mij een arm om mijn lichaam geslagen, en ik weet dat het Del is. We kennen elkaar al zo lang dat ze weet hoe het licht zich hecht aan mijn hals, dat ze zelfs wanneer ik stilsta mijn ritme kent. Al snel wordt er gezongen en klinken er telefoonspeakers, en aangezien dansen het enige is wat het gros van onze problemen kan oplossen, doen we een twostep op de stoep.

Al snel, veel te snel, is het tijd om uiteen te gaan. Degenen die samen zijn verdwijnen de nacht in, nog dichtert tegen elkaar aan. Degenen die single zijn verlangen naar botsende knieën onderweg naar huis, naar huid die langs huid streelt bij de voordeur, de uitnodiging om een vrije tuin te betreden. We zijn jong en hebben er vaak moeite mee uit te drukken wat we nodig hebben, maar ik weet dat we allemaal waarde hechten aan *nabijheid*.

Dat is wat ik denk wanneer Del en ik de nachtbus terug richting Peckham nemen – Raymond is de nacht in verdwenen, dus zij en ik zijn nog met z'n tweeën. Ze slaapt, en haar zachte wang rust tijdens de korte rit op mijn schouder. De bus uit, haar straat

in, zacht licht bij haar voordeur, als een baken. Zo stil is het de hele avond nog niet geweest. Ik kijk haar aan. Steek mijn handen in mijn zak, onderbreek het oogcontact door even naar de grond te kijken, voordat ik haar weer tersluiks bekijk. Ze glimlacht om mijn verlegenheid, en ik glimlach terug. Hier, wanneer ik met haar ben, weet ik dat een wereld kan bestaan uit twee mensen, die een ruimte innemen waarover we geen uitleg hoeven te geven. Waar we onszelf misschien mooi kunnen voelen. Waar we onszelf misschien vrij kunnen voelen.

Dels lippen creëren een kortstondig thuis op mijn wang, en we trekken de ander naar ons toe. We nemen geen afscheid – we kennen de dood in al zijn facetten, en afscheid klinkt als een einde – in plaats daarvan volgt er na onze omhelzing een zachte stoot van twee vuisten tegen elkaar, vergezeld van een *tot snel*, wat niet zozeer een afscheid is, maar eerder een belofte om te blijven leven.

Een paar uur later glippen er zonnestralen tussen een spleet in de gordijnen door. Het is te vroeg, al voordat ik heb gecheckt hoe laat het is. Rays bed is leeg, onopgemaakt. Ik dwing mezelf op te staan omdat ik weet dat ik moet werken. De wereld wankelt even en herpakt zich dan. Beneden ligt Ray languit op de bank met in zijn hand een flesje bier, alsof het feest nooit ten einde is gekomen.

‘Beetje vroeg voor een biertje,’ zeg ik, en ik knik in de richting van de fles.

‘Beetje laat om wakker te worden.’

‘Touché. Waar is Ma?’

‘Weg.’

‘Waar is Pa?’

‘Weg.’

Op de televisie worden voetbalhighlights uitgezonden. Ik weet dat Ray het vermogen heeft om een gesprek gaande te houden of om de highlights te kijken, maar niet tegelijkertijd, dus laat ik deze inspanning even voor wat die is en loop ik naar de keuken om in de koelkast op zoek te gaan naar eten. De meeste tupperwarebakjes bevatten eten waar Ma hard aan heeft gewerkt, iets zwaars en zelfgemaakts, het soort eten dat het complete huis een hele dag kan vullen met verlangen, het soort dat je snel verslindt om vervolgens in een toestand van bedwelming te geraken waarin je alleen nog maar kunt knikken en zeggen hoe fantastisch die maaltijd was. Me ervan bewust dat dat geen toestand is om in te werken, blijf ik zoeken naar iets lichters en vind ik een bruine papieren zak, half verscholen in de koelkastdeur. Erin zitten twee pasteitjes. Ik warm ze op – een bord voor mij, een voor Ray. Wanneer ik terugkom, zwaait hij zijn benen van de bank om ruimte voor me te maken. We eten, snel, elk hapje net iets te heet, maar toch, we eten.

‘Wat ga je vandaag doen?’

Ray schudt zijn hoofd, haalt zijn schouders op. ‘Weet je, ik heb geen idee. Misschien even langs Deb.’

‘Deb? Bedoel je niet Tej?’

‘Nee, zij moet me niet meer.’

‘Hoezo?’

‘Omdat ik steeds met Deb afspreek.’

‘Jij vraagt echt om problemen, man.’

‘Ik? Nooit,’ zegt hij met een jongensachtige en niet-overtuigende grijns op zijn gezicht. Hij laat zich weer achterover tegen de bank zakken en brengt een grote geeuw ten gehore. ‘En jij?’

‘Werk. Ik heb trouwens iets van je nodig.’

‘Als het om geld gaat: heb ik niet.’

‘Nee, ik moet je pak lenen. Voor het eindfeest.’

Er verschijnt verwarring op Rays gezicht. ‘Meen je niet, dat feest is vanavond?’

‘Yep.’

Nu verandert Rays volledige houding, wordt hij onze vader, steekt hij zijn borst vooruit. Zijn stemgeluid klinkt laag en zeker.

‘Typisch jongerengedrag, altijd alles zo op het nippertje. En veranderen? Ho maar!’

Raymond heeft geen aansporing nodig om hiermee door te gaan, maar ziet mijn gelach als het signaal en begint aan de ‘toen ik zo oud was als jullie’-monoloog die onze vader zo graag afsteekt. Toen hij achttien was, de leeftijd die ik nu heb, was Pa al van Accra naar Londen verhuisd, was hij al begonnen iets van zijn leven te maken, zoals hij ons regelmatig helpt herinneren. Raymond gaat nog een stap verder, en zijn toon, gebaren en onderwerpen worden nog extravaganter en absurder, tot we allebei op de grond liggen van het lachen, het geluid uiteindelijk wegsterft en we achterblijven in een stilte die niet ongemakkelijk is. Buiten horen we het getrippel van voeten, ballen die stuiteren, kinderen die onderweg zijn naar het park om daar hun zomerdagen te slijten. Ray neemt een slok uit zijn fles, lijkt even na te denken, en vraagt dan: ‘Ga je met Del?’

‘Zo zit het niet tussen ons.’

‘Ja hoor, tuurlijk.’

Del en ik kennen elkaar al sinds vroeger, zelfs nog voordat onze vaders naar de Gold Coast Bar gingen om sterkedrank te drinken, puur, in de hoop dat de domme moed die ze daarvan kregen hen iets dichterbij iets spiritueels zou brengen, dichterbij zichzelf. Hoe wij elkaar kennen is anders dan wanneer je iemand ziet staan, een korte, beleefde glimlach uitwisselt, misschien rustig afwacht tot diegene op je afstapt of aan een vriend vraagt of die jullie aan elkaar wil voorstellen. Wij hebben tijd. Het is al meer dan tien jaar geleden dat we op de basisschool met schoolreisje naar een boerderij gingen en ik mijn broodtrommel in de allang weer vertrokken bus had laten liggen. Ik schaamde me te erg om er wat van te zeggen. We waren geen vrienden, maar ze zag dat ik er maar wat ongemakkelijk bij stond terwijl iedereen zijn lunch pakte. *Ik heb wel wat over*, fluisterde ze – haar vader was altijd bang dat wat hij haar meegaf niet genoeg zou zijn – en toen we daar zaten, alsof we dat al veel vaker hadden gedaan, haalde ze de inhoud van haar broodtrommel tevoorschijn, voldoende om allebei een boterham, wat fruit en een donut te kunnen eten.

We hebben een vertrouwensband, opgebouwd in de tijd die we samen hebben doorgebracht: in onze jeugd, toen we net zo lang wedstrijdjes door de speeltuin renden tot onze benen ons niet langer konden dragen; uitjes naar het centrum toen we net tieners waren, haar diepe lach de rode draad van onze dagen samen, van Marble Arch tot Oxford Circus tot St. James’s Park. Del, de drijvende kracht van de groep, de lijm die ons samenhiield, totdat ze moe was en we ons afscheidden van de groep met ons geheime gebaar, dat we haar dubbele knipoog gingen noemen – ze kan niet knipogen, alleen maar knippen, haar ogen heel even toegeknepen –, weer richting Peckham, spelletjes spelen om onze vermoeide lichamen ervan te weerhouden in slaap te vallen tijdens de busreis naar huis. Nu zijn we samen wanneer het maar kan, zij en ik, omdat het makkelijk is, omdat we dat willen, omdat we dat kunnen. De laatste tijd spitten we haar vaders platen door wanneer haar tante niet thuis is. We kennen elkaar al zo lang dat ik haar go-to’s ken, afhankelijk van haar stemming: Bill Withers’ + ‘Just-

ments, voor tederheid; *Bitches Brew*, vanwege die prachtige losheid, die moed; *Curtis*, wanneer ze wil bewegen. We kennen elkaar al zo lang dat ik het doorheb dat haar gezicht ontspant wanneer ze een flard of zin hoort die haar bevalt, alsof die haar verwondert. We kennen elkaar al zo lang dat ik niet weet hoe ik dit weten moet noemen.

‘Niet boos worden als iemand anders een move maakt, dat is het enige wat ik maar even wil zeggen. Man, als jij het niet doet, ben ik heel benieuwd wat ze daarvan vindt.’

Voordat ik de kans heb om iets te zeggen, verstijf ik. Die jongensachtige glimlach is terug.

‘Zie je nou wel? Niet mee wachten, bro. Typisch jongerengedrag, alles zo op het laatste nippertje. Wil je een biertje?’

‘Neuh, dank je.’ Ray laat me even alleen, alleen met deze gevoelens. Wanneer hij terugkomt met een biertje voor hem en een frisje voor mij, het geklink van flessenhalzen tegen elkaar, een grote slok voor ons allebei, wijst Ray naar het scherm en begint hij me te vertellen over de vooruitzichten van het Ghanese voetbalteam in het aankomende WK. Ik knik terwijl ik luister naar zijn commentaar en probeer mijn hoofd erbij te houden, maar alsnog dwalen mijn gedachten af: naar ergens met Del, misschien bij haar thuis met een plaat op de achtergrond, iets wat langzaam en warm en prachtig klinkt, waar het alleen om ons tweeën draait, en de tijd die we samen hebben. Maar Ray, altijd het zonnetje in huis, brengt me met gemak weer terug en brult luid wanneer er iemand op het scherm scoort, om vervolgens uit te leggen hoe en waarom dat doelpunt kon plaatsvinden.

Terwijl hij praat, realiseer ik me dat mijn tijd met hem beperkt is. Het is zomer nu, en straks is het september en dan ga ik naar de universiteit. Hij zal blijven en ik zal weggaan. Ik leun naar voren op mijn stoel, stel hem vragen. Ik juich naar het scherm wanneer hij dat ook doet. Ik stel meer vragen over zijn romantische escapades en lach om de absurditeit van zijn verhalen, laat me opwarmen door zijn aanstekelijke grijns.

Ik voel me gekoesterd in het schijnsel van mijn broer.